

**Kinguaassiutitigut atornerluisimasut pineqaatissinneqarnerannut atatillugu,
kinguaassiutitigut atornerlueqqinnissaq pinngitsoorniarlugu
katsorsarneqartalernissaat siunertarlugu nunatsinni pinerluttulerinermut inatsisip
allannguutissaanik saqqummiussisoqarsinnaaqullugu Naalagaaffeqatigiinnermi
oqartussaasut saaffigineqarnissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik
Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.**

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerreqarneranut

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ilaasortarai

**Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, Siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Mariane Paviasen, Inuit Ataqtigiit, Siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Aleqa Hammond, Nunatta Qitornai
Inatsisartunut ilaasortaq Rachel H. Ingemann, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Stine Egede, Inuit Ataqtigiit**

Ulloq 29. oktober 2020-mi siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

Siunnersuutip imarisai siunertaalu

Kinguaassiutitigut atornerluisimasut pineqaatissinneqarnerannut atatillugu, kinguaassiutitigut atornerlueqqinnissaq pinngitsoorniarlugu katsorsarneqartalernissaat siunertarlugu nunatsinni pinerluttulerinermut inatsisip allannguutissaanik saqqummiussisoqarsinnaaqullugu Naalagaaffeqatigiinnermi oqartussaasut saaffigineqqullugit Naalakkersuisut siunnersuutikkut peqquneqassapput.

Naalakkersuisunit allannguutissatut siunnersuut

Naalakkersuisut akissuteqaamminni allannguutissatut siunnersuummik imaattumik saqqummiussipput:

”Inuit kinguaassiutitigut atornerluisimaneq pissutigalugu inissiisarfirmiittussanngorlugit eqqartuunneqarsimasut, atornerlueqqinnginnissaat anguniarlugu inissiisarfirmiinnerminnut atatillugu, innuttaasunut ilaalersinneqarnissaq qulakkeerniarlugu katsorsarneqarnissaat kajumissaarneqarnissaallu pillugit naalakkersuisut naalagaaffeqatigiinnermi oqartussanut saaffiginnissuteqarnissaannik peqquneqassasut”

Naalakkersuisunit saaffiginnissut

Ataatsimiititaliaq immikkoortumik suliarinninnermini Naalakkersuisunit ulloq 18. November 2020-mi allakkanik, paasissutissanik attuumassuteqartunik imaqartunik tigusaqarpoq. Saaffiginnissut ilanngussaq 1-itut ilanngunneqarpoq.

Naalakkersuisut allakkakut ilisimatitsissutigaat inatsisunik atuutsitsinnermut ministeeriaqarfimmi inatsisissatut siunnersuummik, kinguaassiutitigut pinerluuteqarsimasut Nuummi pinerluuteqarsimasunik inissiisarfirmut nuunneqartalernissaannik siunertaqartumik maannakut suliaqartoqartoq, tassani kinguaassiutitigut kanngutsaatsulioqqinnissaq pinaveersaartinniarlugu katsorsartinnermut inissanik pilersitsisoqassalluni. Inatsisissatut siunnersuutip UPA2021-mi Inatsisartunut saqqummiunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Aammattaaq Naalakkersuisunit paasissutissiissutigineqarpoq Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup Aqutsisoqarfiani suliniutini ukunani anguniakkat qulakkeerniarlugit suliniummut pilersaarummik suliaqartoqalersimasoq:

- Kinguaassiutitigut pinerluuteqarsinnermut pineqaatissinneqarsimasunut Kalaallit nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmi inissinneqarsimasunut iliussissatut pilersaarutit.
- Nuummi katsorsaasarnermut inissanik pilersitsinissaq.
- Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup “Behandlingsnetværk”-imut ilanngutsinniarneqarnera.

Tamatuma ilaatut suliassaq eqqarsaatigalugu inunnik attuumassuteqarsinnaasunik sulilersitsiniarneq, akisussaaffinnik agguataarinissaq kiisalu suliniummik aqutsinissaq Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit isiginiarneqarpoq. Tamatuma saniatigut Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik pilersaarusiormik suli aallartitsinngilaq, tamatuminnigami aallartitsisoqarsinnaaneranut aningaasaliisoqareersimanissaa piumasqaataammat. Tassunga atatillugu danskit naalakkersuisui siunnersuuteqarput aningaasaliissutit 2021-mut aningaasanut inatsisikkut tamatumalu kingorna Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut ukiunut arlalinnut isumaqatigiissutikkut nassaarineqassasut.

Naggataarutaasumik Naalakkersuisut ilisimatitsippat, inersimasunut meeqqanut inuusuttunullu

18-it inorlugit ukiulinnut kinguaassiuutitigut kanngutsaatsuliortartunut katsorsaaviup pilersitsinissaa kaammattuutaasup 2021-mi atorneqalernissaa naatsorsuutigineqartoq.

Kalaallit Nunaanni kinguaassiuutitigut pinerluuteqarnerit amerlassusiat

Nunatsinni innuttaasut amerlassusiannut sanilliullugu kinguaassiuutitigut pinerliinerit amerlassoorujussuusut unnerluutiginninnerit pillugit kisitsisitigut politiit paasissutissaataasa uppersarparaat.

Innuttaasut 10.000-iugaangata kinguaassiuutitigut pinerluutit unnerluutigineqartut amerlassusiat ukiut kingulliit arfineq pingasut naalagaaffeqatigiinnermi nunanut ataasiakkaanut agguataarlugit tabelimi matuma kingulianiittumi takutinneqarpoq:

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
50	60	55	50	70	70	80	100
6	5	5	2	5	4	10	6
5	4	4	5	7	8	11	9

Pinngitsaaliilluni atoqateqarnerit pinngitsaaliillunilu atoqateqariaraluarnerit kinguaassiuutitigut pinerluutit Kalaallit Nunaanni politiinut 2008-mi unnerluutigineqartut 37 %-eraat.

Pinerliinerit unnerluutigineqartut pinerliinerit pisartut ilaminiinnaraat. Pinerliinerit unnerluutigineqanngitsut danskisut “mørketallet”-imik taaneqartarput – tassalu oqaatigineqarneq ajortut. Taamaattorli ilaatigut pinerluffigineqartut apersornerisigut oqaatigineqarneq ajortut amerlassusiat paasiniarneqarsinnaavoq.

Nuna tamakkerlugu peqqissutsimik misissuinnermi 2005-2007-imeersumi akissuteqartut 31 %-iisa oqaatigaat kinguaassiuutitigut pinerlineqarsimallutik: 9 %-it inersimasutut (18-it sinnerlugit ukiullit), 14 %-it inuusuttuaqqatut (13-17-inik ukiullit) aammalu 21 %-it meeraarnerminni (13-it inorlugit ukiullit).

Pinerlineqartut amerlanersaat arnaapput: misissuinnermi arnat akissuteqartut 43 %-ii kinguaassiuutitigut pinerlineqarsimanertik oqaatigaat. Angutit eqqarsaatigalugit taakku 16 %-eraat.

Misissuinerit allat aamma taama takutitsipput: Kinguaassiuutitigut pinerliinerit nunatsinni atugaanerujussuat ajornartorsiutaanerujussuallu inerniliutissallugu tunngavissaqarluarpugut – aammalu ukiorpassuarni tunngavissaqarsimalluta.

Kinguaassiuutitigut pinerluuteqarsimasunik katsorsaaneq

Kinguaassiuutitigut pinerluuteqarsimasut (inuit kinguaassiuutitigut pinngitsaaliinnermut, kanngutsaatsuliorfiginninnermut, qanigivallaakkamik atoqateqarnermut il.il.

eqqartuunneqarsimasut) Danmarkimi katsorsarneqartarnerat kinguaariippassuarni ingerlanneqarsimavoq. Qangaanerusoq issuiisoqartartoq ullumikkut katsorsaariaaseq tassaaneruvoq oqaloqatiginninneq, immaqalu nakorsaait atorlugit tissassinnaajunnaarsitsilluni katsorsaariaaseq.

Katsorsaannermi pingaarnertut anguniagaavoq eqqartuunneqartup kinguaassiuutitigut atorneerluinermik nutaamik pinerluuteqaratarsinnaanerata appartinnissaa – immaqaluunniit annikillisarneqarnissaa.

Uteqattaarneq/pinerloqqittarneq

Kinguaassiuutitigut atorneerluinermut eqqartuunneqartut ilarparujussui pinerloqqittartut – tassalu inatsisunik unioqqutitsinernut nutaanut kingusinnerusukkut eqqartuunneqartartut misissuinerit arlallit takutippaat.

Kinguaassiuutitigut atorneerluinermut eqqartuunneqartut katillugit 1416-iusut 28 %-ii siusinnerusukkut paarnaarunneqarnissamik eqqartuunneqareersuusimasut, 6 %-iinnaalli kinguaassiuutitigut pinerluuteqarnermut paarnaarunneqarnissamik eqqartuunneqarsimasut Sverigimi misissuinerup 2000-imi saqqummiunneqartup takutippaa.

Norgimi misissuinerup 1998-imi saqqummiunneqartup pinerluuteqaqqittartut procentiat qaffasinnerusoq takutippaa; eqqartuunneqartut 16 %-ii kinguaassiuutitigut pinerluuteqarlutik siusinnerusukkut eqqartuunneqarsimapput.

Kinguaassiuutitigut pinerluuteqartut akornanni pinerluuteqaqqittartut pillugit Danmarkimi annerusumik misissuineq kingulleq 1965-imi pisimavoq. Misissuinermi inuit 1929-p 1939-illu akornanni eqqartuunneqartut 2934-t peqataatinneqarput. Eqqartuussinerup kingorna piffissami ukiut aqqaneq marluk ukiullu 24-t akornanni sivisussuseqartumi 24 %-it missarpiat pinerluuteqaqqipput, 11 %-iinnaalli kinguaassiuutitigut pinerluuteqaqqillutik.

Misissuinerit taakku tunngavigalugit kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqaqqittartut amerlanngitsut oqaatigineqarsinnaavoq.

Skandinaviap avataani pinerluuteqaqqittartut amerlanerusut misissuinerit arlallit takutippaat.

Nunatsinni kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqartut qasserarterutaat pinerluuteqaqqittarnersut pillugu misissuineq ataasiinnaq Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliamit ilisimaneqarpoq. Tamatumani pineqarpoq misissuineq 2000-imi saqqummersinneqartoq.¹ Misissuineq malillugu piffissap ukiut tallimat

¹ Nalunaarusiaq nr. 6, Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuarmit saqqummiunneqartoq.

iluini nunatsinni kinguaassiuutitigut atornerluinermut eqqartuunneqarsimasut 53 %-ingajaat (!) pinerluuteqaqqipput, taamaattorli kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqartut taamaallaat 16 %-it missaanniillutik. Kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqaqqittut pinerluutaata siulliup aappassaatalu akornanni agguaqatigiissillugu ukiut marluk qaammatillu aqqanillit ingerlasarput. Kisitsisilli taakku annikitsuaraapput (kinguaassiuutitigut atornerluinermut eqqartuunneqarsimasut 55-iinnaat misissuinermi peqataatinneqarput), taamaattumillu inerneru qanoq paasineqassanersut mianersuunneqartariaqarluni.

Katsorsaanernik naliliinerit aammalu misissueqqissaarnerit

Kinguaassiuutitigut pinerluuteqarsimasut katsorsarneqarnerisa assigiinngitsut sunniutaat pillugit ukiut ingerlanerini misissuinerit arlalippassuit ingerlanneqartarput. Tamatumani ajornartorsiutaasarsimavoq inuit ikitsuinnaat (kinguaassiuutitigut pinerluuteqarsimasut eqqartuunneqartut amerlanngimmata) misissuinerpassuarni peqataatinneqartarnerat aammalu inuit taakku taamaallaat ukiuni ikitsuinnarni malinnaavigineqartarnerat. Tamatuma saniatigut pinerluuteqaqqittartut katsorsarneqanngitsut procentiat aamma annikitsuaraavoq. Tamanna pissutigalugu katsorsaariaaseq aalajangersimasoq sunniuteqarsimanersoq kisitsisitigut paasissutissat tunngavigalugit qularnaatsumik oqaatigiuminaappoq; tassalu katsorsaariaatsip pinerluuteqaqeratarsinnaaneq appartinneraa oqaatigiuminaappoq.

Taamaattumik 1990-imi ilisimatusartut arlallit sunniutinik misissuinerit arlalinnit kisitsisitigut paasissutissat tamarmiusut tunngavigalugit naatsorsuinerimik aallartitsipput. Taama periuseqarneq “meta-analysimik” (suussutsit akimorlugit misissueqqissaarneq) taagorneqarpoq. Kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasunik katsorsaanerup sunniutaanik naliliinissamut taama misissueqqissaarnerit kisitsisitigut paasissutissanik pitsaanernik tunngavissiisarput – naak aamma taama misissueqqissaarnerit periutsit eqqarsaatigalugit ajornartorsiutitaqaraluartut.

Misissueqqissaarnerit amerlanersaasa takutissorinarpaat pingaartumik pissusilersoriaatsimik katsorsartinneq, kemii atorlugu tissassinnaajunnaartitsineq aamma issuertinneq annikinnerusumik iluaqutaasut. Katsorsaariaatsit allat sunniuteqanngitsutut nalilerneqarput – imaluunniit ima annertutiginnigillat / nalilersorneqanngillat sunniutaat misissueqqissaariaatsit atorlugit qulaajarneqarsinnaallutik.

Misissueqqissaarnerit katsorsaanerup sunniuteqarnissaanik neriuuteqarnissamut tunngavissiipput: Katsorsaariaatsit ilaat pinerluuteqaqeratarsinnaaneq annikillisartarpaat – pingaartumik kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasut ilaat eqqarsaatigalugit.

Katsorsaariaatsit ilaat allanut sanilliullutik kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasut ilaannut naleqquttuunerunersut naliliinissamut misissueqqissaarnerit tunngavigissallugit naleqqutinngillat, tassa misissueqqissaarnerni inersimasut inuusuttullu

ataatsimut isigalugu immikkoortinneqanngillat, kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluutit assigiinngissusaat immikkoortinneqanngillat (assersuutigalugu pinngitsaaliilluni atoqateqarnek, meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliineq, qanigivallaakkamik atoqateqarnek, kannguttaatsuliornek il.il.) imaluunniit inuit assigiinngitsumik poqissusillit aamma imaluunniit tarnikkut assigiinngitsunik nappaatillit immikkoortinneqanngillat.

Ilisimatusartulli arlallit taama misissueqqissaarnermik ingerlataqartut tikkuarpaat kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasut assigiinngiaartorujussuusut aammalu katsorsaanerup sunniutaanut tamanna sunniuteqarunartoq. Taamaalilluni ima isumaqartoqarpoq kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasut assigiinngitsut tamaasa eqqarsaatigalugit katsorsaariaaseq aalajangersimasoq assigiimmik sunniuteqarnek ajortoq.

Kinguaassiuutitigut pinerluuteqartoqartarnera eqqarsaatigalugu aamma inooriaaseq pissutaaqataasarpoq, matumani ilaatigut kulturikkut pissutsit assigiinngitsut annertuumik sunniuteqartarlutik. Imaaliallaannarluni kinguaassiuutitigut atorneerluilluni pinerluuteqartoqartarneranik misilittakkanik kinguaassiuutitigullu atorneerluillutik pinerluuteqarsimasunik nunamiit nunamut allamut nuussisoqarsinnaanngilaq.²

Katsorsaasarnermi danskit misilittagaat

Inunnut kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasutut, pingaartumik meeqqanik kinguaassiuutitigut innarliisimasutut pineqaatissinneqarsimasunut katsorsaarnermik annertusisamik misileraalluni aaqqissuussineq 1997-imi Danmarkimi aallartinneqarpoq. Aaqqissuussineq 2000-imi ataavartunngortinneqarpoq. Kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasutut pineqaatissiissoqarneranut atatillugu tarnip pissusaanik kinguaassiuutitigullu atoqateqariaatsinik immikkut ilisimasalimmit katsorsarneqarnissamut misiligutaasumik aaqqissuussineq periarfissiivoq. Katsorsaaneq inuit ataasiakkaat tunngavigalugit aaqqissuunneqartarpoq assigiinngitsunillu immikkoortortaqluni: Tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalimmit/kinguaassiuutitigut atoqateqariaatsinik immikkut ilisimasalimmik katsorsarneqarnek, isumaginninnermi perorsaasumit katsorsarneqarnek, qanigisat aallaavigineqarnerat aammalu nakorsaasersuilluni katsorsarneqarnek. Aammattaaq ilaatigut eqimmattakkuutaarluni oqaloqatigiilluni katsorsaqaatigiinneq atorneqarsinnaavoq.

Inuit kinguaassiuutitigut atorneerluinermut pinerluuteqarsimasutut pineqaatissinneqarsimasut nakuusersimangitsut pinngitsaaliisimangitsulluunniit – naleqquttutut piumasusilittullu nalilerneqarunik – qaammatit sisamanit-arfinilinnit aammalu ukiup aappaata affaa tikillugu

² ”Effekten af behandling for seksualkriminelle (Kinguaassiuutitigut atorneerluillutik pinerluuteqartartunik katsorsaanerup sunniutai) – et litteraturstudie” (ilisimatusaat), Annalise Konstad, Københavns universitet, 2006, qupp. 43 malittualu.

piumaqaatitaqanngitsumik paarnaarussivimmiinnissamik pillarneqarnissamut taarsiullugu ukiuni marlunni katsorsarneqarnissamik atugassaqaartitsilluni eqqartuussutitut pinerluuteqaqqinngikkaanni naammassineqartussaannigitsutut neqeroorfigineqarsinnaapput. (Aaqqissuussineq F-imik taaneqartartoq)

Inuit allat annertusisamik katsorsarneqartussat tassaapput inuit kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasutut pineqaatissinneqarsimasut piffissami aalajangersimasumik killilimmi pillarneqartut, taamaattorli ukiut sisamat tikillugit sivisussusilimmik paarnaarussivimmiittussatut pillarneqartut aammalu piumasaqaatitaqanngitsumik pineqaatissinneqartut. Pineqaatissinneqarsimasut taakku – naleqquttutut piumassusilittullu nalilerneqarunik – pillaammut tapertaliussatut katsorsartinnissamik neqeroorfigineqarsinnaapput. Katsorsartinneq pillaatip aallartinnerani aallartinneqartarpoq aammalu misiligutaasumik aniguisitaanermi ingerlateqqinneqartarluni. (Aaqqissuussineq V-mik taagorneqartartoq).

Misiligutaasumik aaqqissuussineq 2004-mi nalilerneqarpoq³. Piffissami nakkutigineqarfiusumi aaqqissuussineq F-imi katsorsarneqartut 5 %-ii pinerluuteqaqqippat aammalu aaqqissuussineq V-mi katsorsarneqartut 4 %-ii kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqaqqillutik.

Kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqartartut pinerluuteqaqqittarnerat eqqarsaatigalugu naliliinerup takutippaa *“katsorsaanerup pinerluuteqaqqittarneq annikillissinnaagaa inernernit takutinneqartutut oqaatigineqarsinnaasoq.”* Taamaakkaluartoq pinerluuteqaqqinnissamut pinaveersaartitsineq qularnaatsoq takutinneqarsinnaanngilaq, tamannalu pissutigalugu piffissaq nakkutilliinermut atorneqartartoq sivisuneq aamma/imaluunniit peqataasut amerlanerunissaat pisariaqassaaq.

Akerlianik katsorsartissimasut katsorsartissimanngitsuninngaannit ikinnerusut *pinerluummik allamik* pinerluuteqaqqittartut kisitsisitigut paasissutissat isumannaatsumik takutikkaat oqaatigineqarsinnaavoq.

Nakorsaasersuilluni katsorsartinneq immikkut sammillugu

Kemii atorlugu tissassinnaajunnaartitsineq (nakorsaait atorlugit tissassinnaajunnaartitsineq) katsorsaariaasiuvoq Danmarkimi kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasunut ulorianarnerpaanut ajornartorsiornerpaanullu (taamaalillutillu pinerluuteqaqqinnissamut qaninnerpaanut) taamaallaat neqeroorutigineqartartoq. Katsorsaanerup sunniutipilorisinnaasai sakkortoorujussuit, tassunga ilanngullugu ilaatigut tinguup ajoqusersinnaanera saarngillu kalkeerukkiartornerat tamatumunnga ilaatigut pissutaapput.

³ Inaarutaasumik nalunaarusiaq: Inuit kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pineqaatissinneqarsimasut katsorsartinneranni suliniutit annertusarnissaat pillugu misiligutaasumik aaqqissuussineq. Marts 2004.

Kemii atorlugu tissassinnaajunnaartitsineq Herstedvesterimi Anstaltimit 1989-imilli atorneqalerpoq.

Kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasup (tarnip pissusaanik ilisimasalimmit katsorsartinnermi saniatigut) atoqatigiinnikkut nukersorluni pingitsaaliillunilu pissusilersuutinik takorluuinnginnissaa aammalu atoqatigiikkusussusiata (tassa imaappoq atoqateqarusussusiata) apparsarnissaa katsorsaannermi siunertaavoq. Kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasup tissassinnaajunnaavinnissaa siunertaanngilaq.

Herstedvesterimi Anstaltimi kemii atorlugu tissassinnaajunnaartitsinerup misissuiffigineranit takussutissat 2006-imi tamanut saqqummiunneqarput. Piffissaq kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqaqqissinnaanermut ingerlasoq katsorsaannerup sivitsortaraa, taamaalillunilu kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasut ulorianartumik pissusilersortatut pinerloqqissinnaanerannik nakorsaatit atorlugit tissassinnaajunnaartitsinerup sunnuteqarluartumik pinaveersimatikkaa misissuinnermi inerniliunneqarpoq.

Kemiili atorlugu tissassinnaajunnaartitsinermik katsorsaariaatsip kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqaqqissinnaaneq peerutivitsinneq ajorpaa. Kemii atorlugu tissassinnaajunnaartitsinermik katsorsaannerup misissorneqarnerani paasineqarpoq pinerluuteqaqqittartut procentiat 11-iusoq. Tamatuma Danmarkimi kinguaassiuutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasut pinerluuteqaqqittarnerisa procentiata annertoqatigaa.

Namineq piumassuseq tunngavigalugu / pinngitsaaliissummik katsorsaaneq

Tarnip pissusaanik immikkut ilisimasalimmit nakorsaatillu atorlugit katsorsartinnissamik – nakorsat pissuserissaarnissamik ileqqoreqqusaat pissutigalugit⁴ – eqqartuunneqarsimasoq pinngitsaaliineqarsinnaanngilaq (pinerluuteqarsimasut isumatusaartumik iliuseqarsinnaanatik tarnimikkut nappaateqanngippata). Taamaakkaluartoq immikkut ilisimasallit nalinginnaasumik isumaqarput eqqartuunneqarsimasoq katsorsartinnissamik isumaqataappat katsorsartinnerup iluatsinnissaanut periarfissaqarnerusartoq.

Pisoq kajumissaataasinnaasoq (aammali eqqartuunneqarsimasut “pinngitsaaliissummik” katsorsartinnissamik akuersisariaqarneranik misigilersitsinnaasoq) tassaavoq eqqartuunneqarsimasoq tarnip pissusaanik kinguaassiuutitigullu atoqateqariaatsinik immikkut ilisimasalimmit katsorsartinnermik, tassunga ilanngullugu nakorsaatit atorlugit tissassinnaajunnaarnermik katsorsartinnermik aallartitsisimanngippat taamatullu misiligummik

⁴ Kinguaassiuutitigut atornerluilluni pinerluuteqartartut nakorsaatinik atulluni pinngitsaaliilluni piomassuseerusarneqarsinnaanerat eqqarsaatigalugu, tamatuma saniatigut Europamiut Inuit Pisinnaatitaaffii Pillugit Isumaqatigiissutaanni artikel 3-mut, inuppalaanngitsumik nikassaataasumillu pinnittarnermik inerteqquteqarnermut tunngasoq, kiisalu artikel 8-mut, kiffaanngissuseqarluni ilaqutariittullu inuuneqarnerup ataqineqarnissaanut tunngasoq eqqarsaatigalugit tunngaviusunik apeqquteqarnissamut tunngavissiiinnaavoq.

iperagaanermi katsorsartinneq ingerlateqqinneqarnianngippat misiligummik iperagaanissap kaammattuutigineqarsinnaannginnera.

Siunnersuut pillugu ataatsimiititaliami isumaliutiginninnerit

Kinguaassiuutitigulli atorneerluinermik pinerluuteqarsimasut eqqarsaatigalugit katsorsaaneermik suliniutit nunatsinni pinerluuteqarsimasunut inissiisarfinni killilerujussuarmik atorneqarput; allaallu atorneqanngingajavillutik. Kalaallit Nunaanni pinerluttulerineq pillugu inatsimmi pinerluuteqarsimasut innuttaasunut akulerutseqqinneqarnissaannik siunertanut tamanna naapertuutinnngilaq.

Taamaammat Naalakkersuisut akissutitut allakkiaat naapertorlugu katsorsaaneermut suliniutinik aallartitsiniartoqalernerata nuannaarutiginnissaanut ataatsimiititaliaq tunngavissaqarpoq.

Nakorsaatit atorlugit katsorsaaneerup saniatigut nunarsuarmi sumiiffinni assigiinngitsuni katsorsaariaatsit arlallit ineriartortinneqarlutillu misilerarneqarsimapput.

Katsorsaaneq iluaqutaasinnaasoq aammalu katsorsaaneq inunnut assigiinngitsunut naleqqussarneqarlunilu siunnerfeqartariaqartoq pinerluuteqarsimasunik ilisimatusarnerup takutikkaa ataatsimiititaliap maluginiarpa.

Taamaammat siumut isigisumik katsorsaariaatsinik assigiinngitsunut naleqqussakkanik ineriartortitsinermik misileraanernillu sulissutiginnittoqarnissaa ataatsimiititaliamit pingaartinneqarpoq.

Inuit kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarnerminnut eqqartunneqartut assigiinngartuunngillat aammalu katsorsaariaaseq ataasiinnaq kikkunnulluunniit assigiimmik sunniuteqassangatillugu eqqarsartoqarnissaanut ilisimatusartut arlallit mianersoqqusipput.

Tamatuma peqatigisaanik kinguaassiuutitigut atorneerluinermut eqqartuunneqarsimasut *inuusuttut* eqqarsaatigalugit immikkut katsorsaaneermik, ilusimikkut peqataasullu eqqarsaatigalugit taakkununnga naleqqussarneqarsimasumik pisariaqartitsisoqarsinnaanera eqqumaffigissallugu tunngavissaqassaaq.

Kisianni kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasut assigiinnginnerat eqqarsaatigalugu aamma pingaaruteqarpoq eqqumaffigissallugu kinguaassiuutitigut atorneerluinermik pinerluuteqarsimasut amerlasuut allanik pinerluuteqartarmata. Nunatsinni

misissuinerup⁵ ilaatigut takutippaa inuit nakuusernermut eqqartuunneqartut tamarmik 17 %-iat aamma kinguaassiuutitigut atonerluinermik pinerluuteqarnermut ataatsimut arlalinnulluunniit eqqartuunneqartarsimasut. Misissuinerutaaq takutippaa inuit nakuusernermut arlaleriarlutik eqqartuunneqarsimasut amerlasuut aamma pinngitsaaliilluni atoqateqarnermut ataasiarlutik arlaleriarlutilluunniit eqqartuunneqarsimasut. Suliniut ”Anger management”⁶ (Kamassavit aqunnissaa ilinniaruk) nakuusernermik pinerluuteqarsimasunut⁷ pingaarnertut sammitinneqartoq pinerluuteqaaqqinnissamik killiliisinnaassasoq ilimanaateqarsinnaavoq, aamma pinngitsaaliilluni atoqateqartarnerit eqqarsaatigalugit.

Aamma katsorsaaneermik neqeroorutit kinguaassiuutitigut atonerluinermik pinerluuteqarsimasunut immikkut sammitinneqanngitsut inunnut kinguaassiuutitigut atonerluinermut eqqartuussumminnik naammassiiniartunut pissutsit apeqqaatillugit tulluurtuusinnaapput. Assersuutigalugu tamatumani eqqarsaatigineqarluni imerajuttutut katsorsartinneq.

Katsorsaariaatsinik (tarnip pissusaanik kinguaassiuutitigullu atoqateqariaatsinik immikkut ilisimasallit atorlugit) Nuup avataani neqerooruteqarniarnerit manna tikillugu ajornakusoortut ataatsimiititaliamit eqqumaffigineqarpoq. Tamanna nunatsinni sumiiffinni allani pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfimmi eqqartuussummik naammassinninniartunut sunniuteqarpoq.

Naalackersuisut akissutitut allakkiaminni paasissutissiissutigaat inatsisinik atuutsitsinermut ministeeriaqarfimmi inatsisissatut siunnersuummik, kinguaassiuutitigut pinerluuteqarsimasut Nuummi pinerluuteqarsimasunik inissiisarfimmut nuunneqartalernissaannik siunertaqartumik maannakkut suliaqartoqartoq, tassani kinguaassiuutitigut kanngutsaatsulioqqinnissaq pinaveersaartinniarlugu katsorsartinnermut inissanik pilersitsisoqassalluni. Pinerluuteqarsimasunik inissiisarfinni (taakkuluunniit avataanni) illoqarfinni allani

⁵ Nunatsinni arlaleriarlutik pinerluuteqarsimasunik misissuineq 1998-imi saqqummiunneqartoq innersuussutigineqarpoq: Nalunaarusiaq nr. 5 Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuarmit saqqummiunneqartoq.

⁶ Anger management” Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmi atorneqanngilaq. Taamaattorli Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik pissusilersuutinik iliuuseqarfignittarnermut katsorsaariaatsimik allamik ”Mumik”-mik taaneqartumik ineriartortitsisimavoq. Tamatuma saniatigut Namminersorlutik Oqartussat katsorsaaneermut neqeroorummik ”Alliaq”-mik pilersitsisimapput, taanna nakuusertartunut, tassanilu immikkut inuit aappariittut inooqateqartut meeraqartullu/tulluunniit qitiutinneqarlutik. Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik inissinneqarsimasut katsorsarneqarnissamik kissaateqartut Alliamut attaveqarnissaannut ikiuuttarpoq. Nuummi inissinneqarsimasut katsorsaaneermut peqataasut tarnip pissusaanik ilisimasalimmit pulaarneqartarsimapput, nunami inissiisarfiit allat (ilaanni) inissinneqarsimasut tarnip pissusaanik ilisimasalimmik oqarasuaatikkut imaluunniit ”skype”-kkut oqaloqateqarnissamut periarfissaqarput.

⁷ Danmarkimi paarnaarussivinni aamma suliniutip ”Anger Management”-ip saniatigut aallartinneqarpoq suliniut ”Cognitive Skills”, tamatumani iliuuseqannginnermi eqqarsaqaartarnissap sungiusarneqarnissaa siunertarineqarluni. Canadami misilittakkat aallaavigalugit suliniutit taakku marluk aallartinneqarput.

katsorsaanissamut neqerooruteqannginneq misiligutaasumik iperagaanerup kingorna katsorsagaanerup ingerlatiinnarneqarsinnaaneranut sunniuteqartussaavoq – tamanna pingaartumik pineqaatissinneqarsimasunut nunap immikkoortuanit allaneersunut.

Assersuutigalugu nalunaarasuartaateqarnikkut atortorissaarutit atorlugit akimmiffik tamanna tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit qaangerneqarsinnaassanersoq isumaliutigineqartariaqarpoq.

Aammattaaq oqaloqatigiinneq atorlugu katsorsaariaatsit ilaat piffissaq sivisooq atorlugu ingerlanneqartariaqaramik eqqartuunneqarsimasunut eqqartuussummik naammassinninniarnermi sivikinnerusumik pinerluuteqarsimasunut inissiisarfimmiittunut tulluutinngitsut ataatsimiititaliamit eqqumaffigineqarpoq⁸.

Kiisalu ataatsimiititaliamit eqqumaffigineqarpoq qanoq katsorsaanerup sunniuteqartigineranut pineqaatissinneqarsimasup qanoq katsorsarneqarnissamut piomassuseqartiginera apeqqutaasartoq. Kinguaassiutitigut atornerluillutik pinerluuteqartartut pingjorarterutaat kisimik katsorsarneqarnissamut piomassuseqartartut immikkut ilisimasalinnit naliliisoqarsimasoq ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq.

Kinguaassiutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasut Danmarkimi paarnaarussivimmiittut suna pillugu eqqartuunneqarsimanerminnik paarnaarussat allat paasisaqarnissaat ernummatigalugu katsorsartinnissamik neqeroorummik akuersinissamut kajumissaarniarnerat ajornartorsiutaasinnaasartoq inunnik kinguaassiutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasunut katsorsaaneq annertusisaq pillugu misiligutaasumik aaqqissuussinermik danskit naliliissutaanni tikkuarneqarpoq (mikisunik allassimasunit 3). Taamaattumik Danmarkimut atatillugu kinguaassiutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasutut eqqartuunneqarsimasut allat peqatiginagit eqqartuussumminnik naammassinnitsinniartarnissat eqqarsaatigineqarsinnaavoq, soorlu naliliinermi nalunaarusiami taama kaammattuisoqartoq. Taamaakkaluartoq nunatsinni kinguaassiutitigut atornerluinermik pinerluuteqarsimasut pinerluuteqarsimasunut inissiisarfimmiittunut inissiisarfimmeeqatiminnit Danmarkimisut innarlerniarneqartarnersut apeqqutaavoq.

Herstedvesterip paarnaarussiviani inissinneqarsimasut katsorsartinnermut

⁸ Katsorsartinneq tunngavimmigut nammineq piomassutsimik tunngaveqaraluartoq, inuit Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup ataani paarisagallartillugit katsorsartinnermik ingerlatsisikkuminarnerussapput, tamanna ilaatigut inissinneqarsimasutut katsorsartinnermi pitsaanerusunik atugassaqartitaanissaq anguneqarsinnaammat. Tamanna ilaatigut tassaasinnaavoq misiligutaasumik iperagaasinnaaneq, inissiisarfimmut ammasumut nuunneqarsinnaaneq imaluunniit nakorsiartarfimmi katsorsartikkiartorluni aneerfeqarsinnaaneq (Effekten af behandling for seksualkriminelle (Kinguaassiutitigut atornerluillutik pinerluuteqartartunik katsorsaanerup sunniutai) – et litteraturstudie (ilisimatusaat), Annalise Konstad, Københavns universitet, 2006, qupp. 44.)

piumassuseqalersinniarlugit siunertalimmik suliniuteqartoqarsimavoq, suliniulli taanna (piffissap ilaani) nukissaqarniarnikkut killiliineq pissutigalugu tunulliunneqartarsimavoq⁹.

Misilittakkat taakku ilinniagaqarfigineqarnissaat ataatsimiititaliamit pingaartinneqarpoq: Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmi katsorsaasarnermut neqerorummik aallartitsiniarnermi inissinneqarsimasut katsorsartinnissamut piumassuseqalersinnissaannut nukissanik pisariaqartinneqartunik atugassiisoqartariaqassaaq.

Pinngitsaaliilluni katsorsaasarneq pillugu, imaluunniit inissinneqarsimasunut katsorsartinnermut neqerorummik pilersitsinnermut tunngatillugu ataatsimiititaliamit maluginiarneqarpoq, tarnikkut katsorsaalluni nakorsaatinilluunniit atuilluni katsorsaasarneq nakorsaqaarnikkut ileqqorissaartussaataaneq eqqarsaatigalugu, inissinneqarsimasooq namminerminik tamatumunnga piumassuseqariinngippat pineqaatissinneqarsimasunut pinngitsaaliissutitut atortinneqarsinnaanngilaq, tarnillu pissusaanik ilisimasalinnik atuilluni katsorsaasarnerup sunniutai killeqarput, inissinneqarsimasooq tamatumunnga piumassuseqanngippat.

Siunnersuutip matuma oqaasertalerneqarnera naapertorlugu inissinneqarsimasooq peqquneqarsinnaasariaqassaaq / katsorsarneqarnissamut pineqaatissinneqartariaqassaaq.

Naalackersuisut allannguutissatut siunnersuummik ima oqaasertalimmik saqqummiussipput:

***”Inuit kinguaassiutitigut atornerluisimaneq pissutigalugu
inissiisarfigimmiittussanngorlugit eqqartuunneqarsimasut,
atornerlueqqinnginnissaat anguniarlugu inissiisarfigimmiinnerminnut
atatillugu, innuttaasunut ilaalersinneqarnissaq qulakkearniarlugu
katsorsarneqarnissaat kajumissaarneqarnissaallu pillugit naalackersuisut
naalagaaffeqatigiinnermi oqartussanut saaffiginnissuteqarnissaannik
peqquneqassasut”***

Allannguutissatut siunnersuut kiisalu siunnersuutaaqqaartoq tamarmik tunngavimmikkut ataatsimik anguniagaqarput: Pinerluuteqarsimasunik inissiisarfigit pineqaatissinneqarsimasunik toqqortaasivittut paaqqinnittarfiunnaratik, pineqaatissinneqarsimasut pissusilersuutaannit aserorterutaasunit aniguisinniarlugit ikiuiniarfiussapput, taamaalilluni pinerluttoqartarnera pinaveersaartinneqarluni inuiaqatigiillu illersorneqarlutik.

⁹ ”Undersøgelse af muligheder for at styrke indsatsen til mennesker med pædofile tanker” (Inuit meeqqanik atornerluinissamik isumaliuteqartartut iliuuseqarfigineqarnerisa nukittorsarneqarsinnaaneranik misissuineq), Sundhedsstyrelsen, 2019, qupp. 24

Anguniagaapput ataatsimiititaliamit taparserneqartut.

Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut Siumumeersut, Demokraatineersut kiisalu Nunatta Qitornaaneersut Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat akuersissutigineqassasoq inassutigaaat.

Ataatsimiititaliami ikinnerussuteqartut Inuit Ataqatigiinneersut siunnersuut ilusimisuut iluseqartoq akuersissutigineqassasoq inassutigaaat.

Tassungaa atatillugu ikinnerussuteqartut ikinnerussuteqarluni oqaaseqaammik imaattumik saqqummiussipput:

“Nunatsinni kinguaassiuutitigut atornerluisimanerup kingunerisaanik tarnikut ikilerneqarsimasut amerlasoorpassuupput. Ullumikkut kingunerluuteqartitsisunik katsorsaanerit ingerlalersimagaluartut, sulii amerlasoorparujussuupput pisariaqartitsisut. Ilaallu aamma pisariaqartitsigaluit saqqumminngisaannassapput, ajoraluartumilli aamma ilaqarput nammineerlutik kinguaassiuutitigut atornerluisunngortussat, atornerluisimasulluunniit.

Atornerluinerit politiinut anngunneqartillugit, pineqaatissiinissamullu siunertalimmik suliaqartoqartillugu ullumikkut Pinerluttulerinerimi inatsimmi § 135 periarfissiinera atornejajuitsorujussuuvoq. Tassani aatsaat sakkortuumik pinerlussimasoqartillugu periarfissaq atornejartarmat.

Siunnersuummi uani pineqartoq tassaavoq, pineqaatissiinermut atatillugu pinngitsoorani nalilersuisoqartassasoq pinerloqqinnginnissaq siunertaralugu katsorsaasarnissaq.

Ullumikkut assersuutigalugu periarfissaanngilaq pinerluttulerinerimi inatsit malillugu § 84 unioqqutinneqarsimatillugu annertuumik pineqaatissiineq (streng foranstaltning). Taannalu § ukiumut amerlasoorpassuariarlugu unioqqutinneqartarpoq. Paragrafimik pineqartumik unioqqutitsisartut amerlasoorpassuit tassaasarput ukiukitsunut attualaarinninnerit. Taakkulu pinerlineqartumut annertuumik sunniuteqarnerlussinnaasaraluartut, taamaattoq pineqaatissiinnerit sakkukitsuararsuusarput, soorlu sivikitsuaqqamik isertitsivimmiititsinerit, imaluunniit allaat misiligummik ikkussivigititsinerit (betinger dom).

Pinerluttulerinerimi inatsisip kapitel 18-anni unioqqutitsisimasunut tamanut katsorsaanermik periarfissamik pilersitsisoqarnissaa piviusunngoraluarpat upperaarpur katsorsartittartut inuttut namminneq aamma annertuumik oqiliallaatigingaarlugi inuuneq ingerlateqqittalissagaat. Pineqartullu ataasiakkaarlutik nakorsanit ilisimasalinnit nalilersorneqartarnissaat pisassaaq, inuttut innarlerneqarsimanerup aallaavia aallaavigalugu katsorsaasarneq siunnerfigineqartassalluni.

Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat imaaginnarpoq ullumikkut pissutsit taamaaginnarnissaannik imaluunniit ikittunnguit katsorsartittarnissaannut aqqut. Pinerluttulerinerimi inatsimmi kap. 18-ani pineqartuni, annikinnernik

pineqaatissinneqarsimasut, isertitsivimmullu isertinneqartussaannngitsut periarfissamik tunineqarnaviannngillat. Taakkulu pinerloqqinnissaat periarfissaajuassaat.

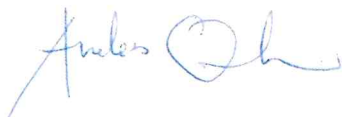
Ullumikkut pinerluttulerinermi inatsisimmi pineqaatissiinermut tunngasortai amerlasoorpassuartigut pitsaasuupput, periarfissallu arlalissuupput.

Soorlu Inuiaqatigiinni sullissinermut allaat pineqaatissiisalernikuuvugut.

Nakkutiginnngippassulli pineqaatissiineq allanngortinneqartarpoq isertitsivimmut isertussanngorlugit.

Inatsisartut akuersissutiginikuuvaat pineqaatissiisarnerit sakkortunerulissasut, taannali immi kisimiilluni naammangilaq. Pinerluttartut pinerlussimasunut isertitsivimmut isertiinnartarutsigit, neqeroorfigiinnarlugillu, isumaqanngilagut ullutsinnut ilisimaleriikkavut aallaavigalugit naammattoq. Sulimi pinerloqqittartut amerlavallaarput, tamatumalu kingunerisaanik innarlerneqartartut amerlavallaarput.”

Ataatsimiititaliap taama oqaaseqaateqarluni isumaliutissiissummilu allassimaneratut paasinnilluni siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Anders Olsen
Siulittaasoq

Mariane Paviasen
Siulittaasup tullia

Aleqa Hammond

Rachel H. Ingemann

Stine Egede